

Raadsvoorstel

Onderwerp **Kader Stedelijk Investeringsfonds (SIF)**

Registratienr. 6777889 Steller/telnr. M. Bloemkolk/ 0629149125 Bijlagen 1

Classificatie	☒ Openbaar ☐ Geheim		
	☐ Vertrouwelijk		
Portefeuillehouder	Van der Schaaf	Raadscommissie	R en W
Langetermijn agenda (LTA) Raad	LTA ja: ☒ Maand 3 Jaar 2018		
	LTA nee: ☐ Niet op LTA		

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

het kader voor het Stedelijk Investeringsfonds vast te stellen.

Samenvatting

In de Gemeentebegroting 2017 is besloten tot de vorming van een stedelijk investeringsfonds (hierna: SIF). Dit fonds is noodzakelijk voor de financiering van fysieke investeringen in stedelijke vernieuwings- en/of ontwikkelingsprojecten, die bijdragen aan de groei van de stad en de uitvoering van de omgevingsvisie (The Next City).

In de begroting 2018 hebben wij aangegeven dat wij begin 2018 een kader aan de raad zullen voorleggen met nadere afspraken rondom het stedelijk investeringsfonds. Dat kader leggen we hierbij aan u voor. Achtereenvolgens gaan we in op het doel, de governance-afspraken en de voeding van het SIF. We beschikken hiermee over het instrumentarium om fysieke investeringen in gebiedsontwikkelingen structureel te kunnen borgen, af te stemmen en indien nodig jaarlijks bij te stellen.

Bij de voorbereiding van de begroting 2018 is op basis van de huidige ambities een eerste, voorlopige raming gemaakt van het tekort op de investerings-/financieringsbehoefte voor de periode 2019-2022, met een doorkijkje tot 2030. Voor 2019-2022 gaat het om ca. 220 - 260 miljoen euro, voor 2019-2030 om 556-681 miljoen euro. Dit betreft zowel de tekorten op de SIF-projecten als de tekorten op de reguliere programma's Energietransitie, Leefomgeving, Ruimtelijke Economie, Verkeer en Wonen. Bij het huidige rente-omslagpercentage (ROP) komt dat neer op minimaal 10 miljoen euro structureel voor de periode 2019-2022 en minimaal 25 miljoen euro structureel voor 2019-2030. Afhankelijk van hun ambities betekent dat een stevige uitdaging voor de nieuwe raad en het nieuwe college.

Deze investeringsopgave wordt nu geactualiseerd, met een accent op de komende collegeperiode. Het resultaat kan worden betrokken bij de voorbereiding op de begroting 2019 en bij het dossier ten behoeve van de nieuwe collegevorming.

Aanleiding en doel

Met het Stedelijk Investeringsfonds beschikken we nu over een vehikel om fysieke investeringen in gebiedsontwikkelingen structureel te kunnen borgen, af te stemmen en indien nodig jaarlijks bij te stellen. Dat is noodzakelijk, want verschillende ontwikkelingen hebben niet alleen onze investeringsopgave voor de komende jaren sterk vergroot, maar ook de behoefte van inzet van eigen gemeentelijke middelen daarbij.

- Alle prognoses geven aan dat de stad de komende jaren fors zal blijven groeien. Om deze groei op te kunnen vangen heeft de stad een woningbouwopgave van ca. 20.000 woningen tot 2030. Die groei is alleen te realiseren als we randvoorwaardelijk investeren. Niet alleen in de stadsuitleg (Meerstad, Reitdiep, de Held) en transformaties binnen bestaand stedelijk gebied¹: Oosterhamrikzone, Eemskanaalzone, Suikerfabriekterrein, Stationsgebied). Maar ook in de bereikbaarheidsopgave (Oosterhamrikzone, Emmaviaduct en Westelijke Ringweg), werklocaties, leefbaarheid en energietransitie. Naast deze investeringen op stedelijke schaal blijft ook wijkvernieuwing nodig om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden voor de huidige bewoners en nieuwkomers uit binnen- en buitenland. De concept-omgevingsvisie The Next City vormt het kader voor deze investeringen.
- Voorheen brachten we veel van deze investeringen volledig onder in grondexploitaties. Maar sinds 2016 mogen bovenwijkse investeringen die op grond van causaliteit, profijt en proportionaliteit niet toerekenbaar zijn aan grondexploitaties daar ook niet uit worden betaald. De kapitaallasten van de niet toerekenbare investeringen vragen structurele dekking ten laste van de algemene middelen. Dit betekent minder lasten voor de grondexploitaties, en daarmee meer ruimte om eventuele bijstellingen op te vangen zonder een beroep te doen op de algemene middelen. Op zich maakt dat de begroting stabiel en beter voorspelbaar. Maar het vergt wel een stevige aanpassing in onze begroting. Er is nu geen ruimte voor structurele dekking van de niet-toerekenbare investeringen. Gezien de huidige financiële situatie is dat vooral de eerste jaren een uitdaging.
- Terwijl er op grond van deze twee overwegingen een noodzaak is om zelf meer te investeren dan voorheen, is tegelijkertijd het aantal externe dekkingsbronnen sterk verminderd: er zijn amper mogelijkheden bij corporaties om bij te dragen aan de openbare ruimte (zoals voorheen in de wijkvernieuwing) en er zijn nauwelijks nog subsidiemogelijkheden voor fysieke investeringen. Het ISV bestaat niet meer: dat was voorheen goed voor 8 tot 10 miljoen euro per jaar voor wijk- en stedelijke vernieuwing. Ook de mogelijkheden voor het dekken van fysieke investeringen met Europees geld (m.n. EFRO) zijn verdwenen. Het RSP-geld eindigt rond 2020, en het RSP-geld dat er nog is, is al 'belegd'.

Dat alles leidt tot de noodzaak om in de gemeentebegroting meer ruimte te maken voor investeringen en de structurele dekking daarvan.

In de begroting 2017 is daarom besloten tot de vorming van een stedelijk investeringsfonds (hierna: SIF), bestemd voor fysieke investeringen in gebiedsontwikkeling. Dit fonds is bedoeld voor de financiering van stedelijke vernieuwings- en of ontwikkelingsprojecten, die bijdragen aan de stedelijke ontwikkelingsopgave en de uitvoering van de omgevingsvisie (Next City).

De eerste storting in de reserve SIF bestond uit 28 miljoen euro voormalige ISV-middelen.

In de begroting 2018 is een deel van het Intensiveringsbudget wonen (0,5 miljoen euro structureel) toegevoegd aan het SIF, om een begin te maken met een structurele voeding. Dit geld is onder andere bestemd voor een actieplan sociale huur. Daarnaast is 17,3 miljoen euro (incidenteel) toegevoegd, waarvan 12,3 miljoen euro voor enkele stedelijke gebiedsprojecten en 5 miljoen euro voor verschillende programma's.

Kader

In de begroting is ook aangegeven dat begin 2018 een kader aan de raad wordt voorgelegd, met nadere afspraken rond de doelen van het stedelijk investeringsfonds en de wijze van verantwoording.

---

¹ Het realiseren van woningen in binnenstedelijk gebied is duurder dan in de stadsuitleg. Dat komt door kosten verbonden aan transformatie, sanering e.d. Een rapport van het EIB uit 2013 berekende de meerkosten in Noord Holland destijds op gemiddeld circa € 23.000,- per woning.

Dat kader leggen we hierbij aan u voor. Achtereenvolgens gaan we in op het doel van het SIF, de belangrijkste governance-afspraken en op de voeding van het SIF. Daarmee komen we tevens tegemoet aan de motie die daarover is aangenomen bij de begroting 2017².

Kader raadsvoorstel

De belangrijkste kaders voor dit voorstel komen voort uit het raadsvoorstel Gemeentebegroting 2017, nr. 5947090, vastgesteld 9 november 2016 en het raadsvoorstel 'Eén integraal afwegingsmoment' 2017, nr. 6108694), vastgesteld op 29 maart 2017.

Kader Stedelijk Investeringsfonds

Doel

Wij stellen voor om vanaf nu het Stedelijk Investeringsfonds te bestemmen voor fysieke investeringen in gebiedsontwikkelingsprojecten (altijd meer of minder integraal van karakter), inclusief de daarbij horende bovenwijkse voorzieningen die op grond van causaliteit, profijt en/of proportionaliteit niet toerekenbaar zijn aan de betreffende grondexploitatie.

Dit betekent dat we de volgende bestaande projecten vanaf nu als SIF-project beschouwen:

1. Binnenstad
2. Stationsgebied
3. Eemskanaalzone
4. Suikeruniegebied
5. Oosterhamrikzone
6. Westelijke Ringwegzone
7. Wijkvernieuwing³

Deze projecten gaan met de eventueel daaraan gekoppelde begrotingsmiddelen over naar het SIF, met behoud van de huidige inhoudelijke bestemming.

De naar hun aard meer sectorale programma's (zoals Verkeer & Vervoer, Wonen, Leefomgeving, Energie en Ruimtelijke Economie) worden niet gefinancierd uit het SIF, maar uit Intensiveringsmiddelen.

Gebiedsontwikkelingsprojecten en sectorale programma's zijn zo qua financiering gescheiden. Dit model is praktisch en transparant: het laat sectoraal wat sectoraal kan en integraal wat integraal moet. Maar het staat het college resp. de raad natuurlijk vrij om bij de voorbereiding resp. behandeling van de begroting in voorkomende gevallen over deze schotten heen te kijken. College en raad kunnen daarmee zo integraal zijn als ze zelf willen. Ze kunnen zelf 'schuiven' tussen gebiedsprojecten en sectorale projecten, en bijvoorbeeld kiezen voor een gezamenlijke financiering van een (deel)project.

Het inhoudelijke kader voor zowel de SIF-projecten als de programma's is The Next City resp. de omgevingsvisie, die wij in de loop van 2018 ter besluitvorming aan uw raad zullen voorleggen.

'Specials'

Buurt-, sport- en culturele voorzieningen worden in beginsel betaald uit reguliere budgetten en niet uit het SIF. Beargumenteerde uitzonderingen zijn mogelijk (nee, tenzij). Het kan dan bijvoorbeeld gaan om grote stedelijke voorzieningen of grote multifunctionele wijkcentra die onderdeel zijn van een prioritaire wijkvernieuwing. Deze moeten een duidelijke meerwaarde hebben ten opzichte van een reguliere voorziening. Een eventuele SIF-bijdrage naast de bijdrage uit reguliere budgetten betreft dan bijvoorbeeld alleen de onrendabele top.

Toevoeging van een project aan de SIF-lijst gebeurt in beginsel één keer per jaar en vergt een college- resp. raadsbesluit. De begrotingsbehandeling in de raad is daarvoor het meest logische moment – maar indien nodig zijn uitzonderingen mogelijk.

---

² Motie doelmatigheid, doeltreffendheid en maatschappelijke doelstellingen reserve Stedelijk Investeringsfonds, nr. 6022756.

³ De wijkvernieuwing werd voorheen ook altijd gefinancierd vanuit het ISV. Aanvankelijk was er sprake van dat de Wijkvernieuwing 'nieuwe stijl' veel kleinschaliger zou zijn ('acupunctuur'). De laatste tijd lijkt het in bijvoorbeeld Selwerd toch weer meer richting integrale gebiedsontwikkeling te gaan, met een gecombineerde inzet van corporaties, markt en gemeente. De planontwikkeling daarvoor wordt nu ook betaald met overgebleven ISV-geld, dat bij de Herijking ISV is overgeheveld naar de reserve SIF en toen is bestemd voor de wijkvernieuwing (Begroting 2017).

Belangrijke overweging voor deze 'drempel' is dat de in het SIF beschikbare middelen zeker de eerste jaren beperkt zullen zijn. Terwijl alleen al voor de hierboven genoemde gebiedsontwikkelingsprojecten de komende raadsperiode al 130 tot 170 miljoen euro nodig is.

Op dit moment zijn er nauwelijks vrij besteedbare middelen in het SIF; vrijwel al het geld is gelabeld door raadsbesluiten. (Zie ook hierna, paragraaf Financiële consequenties, pag. 6 e.v.)

Governance

- Meerjarenprogramma SIF-projecten vaststellen door de raad

Net als bij verschillende programma's (bijvoorbeeld Wonen en Verkeer & Vervoer) komt er voor het SIF een voortschrijdend meerjaren investeringsprogramma, met een planhorizon van 4 jaar en een doorkijkje naar de jaren daarna. Dit biedt ruimte voor flexibiliteit, waaronder de mogelijkheid om de dekking aan te passen aan het realisatietempo, zodat er zo min mogelijk geld op de plank blijft liggen.

Bij eventuele subsidies kan het SIF dienen als gemeentelijke cofinanciering – terwijl tegelijkertijd door die subsidie binnen het SIF weer ruimte ontstaat.

De verantwoording loopt mee met de verantwoording van het SIF in de gemeenterekening.

De lijst met SIF-projecten⁴ wordt jaarlijks geactualiseerd en opgenomen in de begroting.

Als de meerjarenprogramma's van gebiedsontwikkelingsprojecten (SIF-projecten) en de meer sectorale programma's op hetzelfde moment in de raad komen, biedt dat de mogelijkheid om voorstellen voor prioriteiten en investeringen integraal af te wegen en af te stemmen.

We stellen daarom voor dat de (concept) meerjarenprogramma's in het vervolg beschikbaar zijn bij de behandeling van de gemeentebegroting. Die vormen immers de onderbouwing voor de middelen die we in de begroting beschikbaar willen stellen voor het SIF en de programma's.

- Vrijval

In de afspraken over vrijval (Raadsvoorstel 'Eén integraal afwegingsmoment' 2017, nr. 6108694) is het SIF opgenomen als een bijzonder resultaat. Daarvoor geldt dat resultaten beschikbaar blijven voor de benoemde groep activiteiten. Met andere woorden: eventuele vrijval van SIF-geld blijft beschikbaar binnen het SIF. Zo kunnen we de vrijval betrekken bij de jaarlijkse herijking. Dit stimuleert het sturen op kosten en vermindert de behoefte aan nieuw geld voor het SIF.

- Inrichting

Per SIF-project worden middelen pas definitief beschikbaar gesteld op basis van een door de raad vast te stellen raadsvoorstel voor een krediet, inclusief een begrotingswijziging voor de middelen die gedurende het jaar nodig zijn. Eventuele afwijkingen hiervan worden door middel van een resultaatbestemming overgeheveld naar het volgend jaar dan wel de reserve SIF. De raad blijft zo aan het stuur.

Kort samengevat wordt het hele proces onderdeel van de jaarlijkse begrotingscyclus. Dat biedt ruimte voor integrale afweging op stedelijk en gebiedsniveau, en leidt tot meer focus en minder versnippering.

Voeding SIF

Het Stedelijk Investeringsfonds zal zoveel mogelijk moeten bestaan uit structurele middelen, aangevuld met incidenteel geld. Naast huidige middelen in het SIF (stand per 1/1/2018: 47,1 miljoen euro), zal de belangrijkste voeding van het SIF moeten komen uit nieuwe middelen uit de gemeentebegroting. Daarnaast denken we aan de volgende, aanvullende dekkingsbronnen. Randvoorwaarde daarbij is dat het gemeentelijke weerstandsvermogen op het gewenste peil is (nu is dat een ratio 1), evenals de verhouding hard/zacht in het weerstandsvermogen⁵.

---

⁴ Bijlage 1 geeft inzicht in hoe de lijst van SIF-projecten eruit ziet na vaststelling van het Kader. Een deel daarvan valt niet onder de noemer gebiedsontwikkeling en/of daaraan gerelateerde bovenwijkse voorziening, maar komt voort uit eerdere besluitvorming. Zo is na de herijking van de ISV-middelen een aantal oude ISV-projecten met bijbehorende middelen in de begroting 2017 overgeheveld naar het SIF. Om nodeloos geschuif met middelen te voorkomen, laten we deze middelen met hun bestemming in het SIF zitten tot ze zijn afgerond.

⁵ Voor de verhouding hard/zacht hebben we op dit moment geen concrete norm. We zullen dit daarom vooralsnog van geval tot geval moeten beoordelen. We hanteren hierbij een indicatieve verhouding hard/zacht van 50/50.

Vrijval weerstandsvermogen grondexploitatie Meerstad (incidenteel)

In verband met de verlaging van de rente en wijzigingen in het BBV is in 2017 het benodigde weerstandsvermogen voor de gemeentelijke grondexploitaties herijkt. De daaruit resulterende vrijval (17,5 miljoen euro) is in de begroting 2018 toegevoegd aan het SIF.

Voor de grondexploitatie Meerstad verwachten we dat het benodigde weerstandsvermogen vanaf 2023 kan dalen. De rente voor Meerstad daalt dan van gemiddeld 3,75% naar 2,43%. Ook de boekwaarde van Meerstad zal steeds verder afnemen. Als gevolg van beide ontwikkelingen kan het benodigde weerstandsvermogen verder dalen. Deze vrijval zou dan toegevoegd kunnen worden aan het SIF.

Resultaten slot- en nacalculaties

Jaarlijks worden projecten slot- dan wel nagecalculeerd. Het voorstel is om de resultaten van projecten die gefinancierd zijn met eigen geld en subsidies te verrekenen met de reserve SIF.

Resultaat grondzaken (incidenteel)

Als het concern in de toekomst het grootste deel van de bovenwijkse investeringen voor haar rekening moet nemen (consequentie BBV-regelgeving), kunnen grondexploitaties weer leiden tot resultaten.

Het resultaat van grondexploitaties komt ten goede aan de reserve Grondzaken. Die is onderdeel van het gemeentelijke weerstandsvermogen.

De reserve Grondzaken dient ter dekking van de risico's die samenhangen met het bezit van gronden en van grondexploitaties. Het resultaat van het Grondbedrijf (opbrengsten minus de kosten voor beheer en exploitatie en grondexploitaties) wordt jaarlijks verrekend met de reserve Grondzaken.

Als het gemeentelijke weerstandsvermogen op orde is, kan een eventueel voordelig resultaat Grondzaken worden toegevoegd aan het SIF.

Financiële consequenties

Benodigde omvang SIF: eerste voorlopige raming

Het SIF is in de kern niet meer dan een pot geld. De benodigde omvang van het SIF hangt samen met de verwachte investeringen in de komende jaren.

Ten behoeve van de verkenningen voor de begroting 2018-2021 hebben we een eerste, ruwe en voorlopige groslijst opgesteld van verwachte investeringen in de periode tot 2030. Die komt uit op een tekort op de totale investerings-/ financieringsopgave in het fysieke en ruimtelijk-economische domein van naar schatting circa 560 – 680 miljoen euro tot 2030, bij een sober tot gemiddeld ambitieniveau⁶.

Dit bedrag is samengesteld uit eerste, indicatieve meerjarenramingen voor de grote gebiedsontwikkelingsprojecten Binnenstad, Stationsgebied, Eemskanaalzone, Suikerunie, Oosterhamrikzone en de Westelijke Ringzone (de SIF-projecten) en voor de programma's Verkeer en vervoer, Wonen, Leefomgeving, Energietransitie en Ruimtelijke economie.

	tekort 2019-2030	structureel⁷	waarvan voor 2019-2022⁸	structureel
SIF-projecten	275-353	12-16	128-167	6-8
Programma's	280-328	13-15	95-98	4
totaal	556-681	25-31	223-265	10-12

Tabel 1: Indicatieve raming tekort op de investeringsopgaven 2019-2030 en 2019-2022 (in miljoenen euro's)

Voor de periode 2019-2023 (nieuwe raadsperiode) is het tekort op de totale investerings-/financieringsruimte indicatief geraamd op ca. 223-265 miljoen euro. Bij het huidige ROP betekent dat 10 tot 12 miljoen euro structureel.

Spanning ambities vs. middelen

De in tabel 1 genoemde bedragen zijn een eerste indicatie van de investerings-/financieringsopgave voor de komende jaren, gebaseerd op de huidige ambities. De achterliggende groslijst wordt de komende maanden geactualiseerd en nader uitgewerkt. Zo gaan we na of er nog externe dekkingsbronnen zijn. Ook bezien we

⁶ Excl. Ten Boer en Haren, vervangingsinvesteringen Stadsbeheer en Gebiedsgericht werken.

⁷ Bij het bepalen van de kapitaallasten is gerekend met een afschrijvingsperiode van 40 jaar en een rentepercentage van 2,0% (ROP 2018)

⁸ Als bijv. in 2020 een raadsbesluit genomen moet worden over het bouwen van een parkeergarage in de periode 2023-2025, dan moet bij het nemen van dat besluit zeker zijn dat er in de periode 2023-2025 ook geld in de begroting is.

de mogelijkheden voor fasering- en herprioritering, binnen en tussen de verschillende programma's en gebiedsontwikkelingsprojecten. De afronding daarvan staat gepland vòòr de zomervakantie. Maar met tekorten op de investeringsopgaven in deze orde van grootte is glashelder dat nieuwe structurele middelen noodzakelijk zijn in de begroting 2019-2022⁹. Hoeveel dat is, zal afhangen van de ambities van het nieuwe college en de nieuwe raad.

Vervolg

De komende tijd zullen we de groslijst van investeringen voor zover mogelijk nader uitwerken. Ruim voor de gemeenteraadsverkiezingen en de start van de discussies over de begroting 2019-2022 hebben we zo meer inzicht in de investerings-/financieringsbehoefte voor de periode 2019-2022 en de jaren daarna.

Lange Termijn Agenda

In de begroting 2018 is toegezegd dat wij begin 2018 een kader voor het stedelijk investeringsfonds aan u voorleggen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

---

⁹ Ter vergelijking: aan het begin van de huidige collegeperiode was in totaal 4 miljoen structureel beschikbaar voor Verkeer & Vervoer en Wonen, en 1 miljoen structureel voor de binnenstad. Voorheen (tot 2014) was alleen al aan ISV-middelen ca. 8-10 miljoen per jaar beschikbaar, naast bijdragen uit o.a. het RSP en de Algemene Middelen.

Bijlage 1:**Overzicht SIF-projecten na vaststelling van het Kader Stedelijk Investeringsfonds**

(bedragen x €1000)

	Saldo per 1/1/2018		Bijzonderheden
	i	s	
Gebiedsontwikkeling			
Binnenstad (incl.)			
-Scheepvaartmuseum/Historisch kwartier	1.800		
-bijdrage uitvoeringsprogramma	2.500		
-A Kwartier	1.800		
-aanpak 'rotte kiezen' Gelkingestraat	165		
-planontwikkeling Vrijdag	250		
Stationsgebied: WKO leiding	200		Begroting 2018
Eemskanaalzone: plankosten	250		Begroting 2018
Suikerfabriek			
-plankosten	1.500		Begroting 2018
-langzaam verkeersroute Hoendiep incl. fietstunnel	10.000		Begroting 2018
-plankosten (oud)	100		
Oosterhamrikzone	6.504		
Westelijke Ringwegzone			
-verbindingroute De Held 3	5.146		
Cultuurcluster Ebbingekwartier	2.050		
Actieplan Sociale huur		500	
Wijkvernieuwing			
Basisprogramma 1998-2015 (afronding)	2.865		
Prioritaire wijken:	2.500		
- Beijum			
- Indische Buurt/De Hoogte			
- Selwerd (oud geld)	901		
- De Wijert			
Paddepoel	600		
Oosterhoogebrug	600		
Gebiedsgericht			
Bijdrage wijkgericht werken 2016-2019	2.000		Incl. 2018
Overig			
Groen en Blauw	340		
Diversen	12		
Slotcalculatie Bessemoerstrook		42	
Verkeersveiligheid	1.000		Begroting 2018
Versnelling energietransitie	1.800		Begroting 2018
Uitvoering Watervisie	450		Begroting 2018
Zernikelaan	1.800		Begroting 2018
Totaal reserve SIF per 1/1/2018	47.133	542	

NB:

- Vanuit het GMF ligt er nog een claim op het SIF van in totaal €1,12 miljoen. Dat bedrag is bedoeld als storting in het weerstandsvermogen, wanneer leningen worden aangegaan voor aankopen ter versterking van het GMF (brief aan de raad nr. 6599969, 18/10/2017).
- Voor de SIF-projecten zijn in deze bedragen nog niet verwerkt de in eerdere begrotingen voor die projecten beschikbaar gestelde niet-ISV gelden.
Bedragen onder voorbehoud, definitief bij Rekening 2017.